

1972-01-01

ประวัติศาสตร์

นิพนธ์ เทพวัลย์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

เทพวัลย์, นิพนธ์ (1972) "ประวัติศาสตร์," *Journal of Social Sciences*: Vol. 9: Iss. 1, Article 13.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol9/iss1/13>

This Book Review is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

Chulalongkorn Journal Online

Office of Academic Resources

Chulalongkorn University

Article Information:

To cite this document: นิพนธ์ เทพวัลย์. (1972). ประชากรศาสตร์.
Faculty of Political Science (JSS), 9(1), 137-140.

Date received:

Date revised:

Date accepted:

License and Terms:

This is an Open Access article under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Please note that the reuse, redistribution and reproduction in particular requires that the authors and source are credited.

นิพนธ์ เทพวัลย์, **ประชากรศาสตร์**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ไทยวัฒนาพานิช, 2514
282 หน้า, ราคา 42 บาท

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเล่มแรกจริง ๆ ในสาขาวิชาประชากรศาสตร์ภาษาไทย ความยาวทั้งสิ้น 282 หน้า เนื้อหาและสาระเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชาประชากรศาสตร์ (Demography) เบื้องต้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นตำราความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชากรศาสตร์โดยแท้ เหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษา นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ และบุคคลทั่วไปผู้สนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับ ประชากร โดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่มีพื้นความรู้ในสาขาวิชานี้มาก่อน และนิสิตนักศึกษาผู้เริ่มศึกษาวิชานี้

อันที่จริงวิชาประชากรศาสตร์ก็ยังเป็นสาขาวิชาใหม่ ทั้งในต่างประเทศและในประเทศ แต่โดยสาระแล้ว วิชาที่ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกวัน และแทบจะกล่าวได้ว่าวิชานี้จะเป็นวิชาพื้นฐานวิชาหนึ่ง สำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาสังคมศาสตร์โดยทั่วไป จำนวนผู้ที่ศึกษาในสาขาวิชานี้โดยตรงยังมีน้อยมาก ผู้เขียนเป็นผู้หนึ่งที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ในสาขาวิชานี้โดยตรง จากมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา ประกอบกับผลงานด้านการสอนวิชาต่าง ๆ ทางประชากรศาสตร์ ทั้งในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเอง เป็นเครื่องประกันที่เกินพอในคุณภาพของหนังสือเล่มนี้ และถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นผลงานเขียนทางวิชาการที่เป็นรูปเล่ม เล่มแรกของผู้เขียน แต่ผู้เขียนก็ได้ทุ่มเทเตรียมงานและใช้เวลาในการเขียนถึงสามปีเต็ม อย่างไรก็ตามก็สาระของหนังสือก็เป็นไปตามที่ผู้เขียนตั้งใจ... "จะปูพื้นฐานความรู้ทั่วไปทางประชากรศาสตร์ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของนิสิต นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ ในวิชานี้โดยทั่วไปด้วย" และหนังสือเล่มนี้ก็ เป็นเล่มหนึ่งที่ได้รับรางวัลชั้นสูงสุดในประเภทตำรา ประกอบคำบรรยายจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาระของหนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 9 บทด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ขอบเขต สาระ ความเป็นมา ประโยชน์ของวิชาประชากรศาสตร์ ตลอดจนความสัมพันธ์ของประชากรศาสตร์กับสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ บทแรกนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจโดยอ้อมแท้ถึงเนื้อหาของประชากรศาสตร์ และ

มีแนวทางพอที่วาทภาพให้ผู้อ่านทราบด้วยว่าประชากรศาสตร์ คืออะไร ส่วนในบทที่สองเป็นเพียงพื้นฐานเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้วิเคราะห์เกี่ยวกับประชากรโดยตรง ข้อดีข้อเสีย ของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ด้วย

เนื้อหาของประชากรศาสตร์แท้ ๆ ในเบื้องต้นมาเริ่มในบทที่ 3 ซึ่งว่าด้วยองค์ประกอบของประชากร ตั้งแต่องค์ประกอบทางด้านอายุและเพศ ที่อยู่อาศัย การสมรส เศรษฐกิจ การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา มีการแสดงการวิเคราะห์ด้วยตัวเลข แผนภูมิ และอื่น ๆ รวมทั้งการใช้ทฤษฎีรูปปริมาตรของประชากร สถิติตัวเลขต่าง ๆ คุงจะมีมากขึ้น แต่มิใช่ของที่น่าเบื่อ คงที่หลายท่านเข้าใจกัน

การวิเคราะห์เบื้องต้นในประชากรศาสตร์ อยู่ในบทที่ 4, 5 และ 6 ว่าด้วยการเจริญพันธุ์ หรือการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น ส่วนที่น่าสนใจมากที่สุดอยู่ที่การใช้และการคำนวณหาอัตรา อัตราส่วน แบบต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น ความบางตอนอาจยากเกินไปสำหรับการศึกษาเบื้องต้นอยู่บ้าง เช่น การคำนวณหาอัตราเกิดทดแทนสุทธิ (Net Reproduction Rate) ซึ่งต้องอาศัยคำอธิบายการใช้ตารางชีพ (Life Table) อันก่อนข้างจะสับสนสำหรับผู้เริ่มต้นศึกษาและอาจทำให้ผู้เริ่มศึกษา อาจเกิดความเบื่อหน่ายจากการคำนวณเหล่านี้ เพราะผู้ศึกษายังคงมองไม่เห็นภาพและประโยชน์ของอัตรา และอัตราส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะมีคำอธิบายอื่นในชั้นเรียนประกอบด้วย ความที่ผิคนกรรจอยู่ตอนหนึ่งและตอนเดียวของหนังสือเล่มนี้อยู่ในหน้า 141 ตอนท้ายที่กล่าวถึงอัตราตาย (Crude Death Rate) ซึ่งคงจะเป็นเพราะการตรวจปรุ้ผิดพลาด สูตรในการคำนวณหาที่ถูกต้องจะต้องเป็น

$$C D R = \frac{D}{P} \times k$$

อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านอาจจะพอเอาได้ ถ้าหากสังเกตเปรียบเทียบกับสูตรในการคำนวณหาอัตราเกิด (Crude Birth Rate) สาเหตุ เหตุผล และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดพอสมควร ในสามบทนี้ ผู้อ่านที่ศึกษาในสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ จะช่วยอธิบายและตอบคำถามในสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ นั้นได้อย่างไร

บทที่ 7 ว่าด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ของประชากร โดยเฉพาะทฤษฎีการเพิ่มประชากรที่สำคัญ ๆ เช่น ของมัลทัส ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางประชากร ทฤษฎี Logistic Curve คำอธิบายทฤษฎีประชากรต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ได้อยู่ในระดับที่ยากและลึกซึ้งจนเกินไป และดูจะเป็นคำอธิบายที่ค่อนข้างจะสั้นและย่อมากเกินไปเสียด้วยซ้ำ โดยเฉพาะทฤษฎีของมัลทัส ผู้มีชื่อเสียงในเรื่องเกี่ยวกับประชากรสมัย Neo - classic และเป็นที่ยอมรับและถกเถียงอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการสังคมศาสตร์อยู่เสมอ

กำลังแรงงาน ในบทที่ 8 เป็นบทพิเศษจริง ๆ เพราะเหตุว่าโดยปกติ ตำราทางประชากรศาสตร์เบื้องต้นจะไม่ระบุดังเรื่องกำลังแรงงานเอาไว้เลย บทนี้จะทำให้ผู้อ่านเห็นปัญหาในข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาประชากรศาสตร์ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของแรงงานกับการพัฒนาเกษตรกรรม และกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามก็ผู้เขียนรวบรวมความคิดต่างๆ เกี่ยวกับการนิยามคำว่า “แรงงาน” ไว้อย่างกว้างขวาง และพอที่ผู้อ่านจะไม่ต้องค้นคว้าหาอ่านจากแหล่งอื่น ๆ หลาย ๆ แหล่ง ในขณะเดียวกัน

บทสุดท้ายเกี่ยวกับนโยบายประชานั้นน่าสนใจมากที่สุด และเป็นบทสรุปที่ดีมาก ทั้งนี้โดยปกติเมื่อมีการพูดถึงประชากรศาสตร์ ก็มักจะลงท้ายเสมอด้วยคำถามว่า “แล้วประชากรศาสตร์ ช่วยวางนโยบายอะไรได้บ้างแล้ว” ผู้เขียนพยายามอธิบายคร่าว ๆ ถึงนโยบายประชากรสำคัญ ๆ โดยทั่วไปในเรื่องของการย้ายถิ่น และการเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นนโยบายประชากรโดยตรง ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะไม่บรรยายถึงนโยบายประชากรโดยอ้อม (เช่น เรื่องของการศึกษา การอนามัยและสาธารณสุข) และนโยบายอื่น ๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่อปัจจัยประชากร (เช่น การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ) แค่นี้เป็นการเพียงพอสำหรับความรู้เบื้องต้นว่าเรียนประชากรศาสตร์ไปทำไม ผู้เขียนสรุปท้ายด้วยปัญหาประชากรในปัจจุบัน ซึ่งเน้นหนักเพียงปัญหาเดียวกัน เรื่องของการเพิ่มเร็วของประชากร โดยยกตัวอย่างกรณีของประเทศด้อยพัฒนาหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย อันที่จริงปัญหาประชานั้นมีมากมายหลายลักษณะด้วยกัน และน่าจะกล่าวถึงด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้ว หนังสือประชากรศาสตร์เล่มนี้ อยู่ในรูปที่สมบูรณ์เล่มหนึ่ง เพียงพอที่จะเป็นหลักสูตรของวิชาที่สอนในหนึ่งเทอมการศึกษา เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าสมควรอย่างยิ่งที่จะให้เป็นหนังสืออ่านประกอบคำบรรยาย หรืออย่างน้อยที่สุด หนังสือแนะนำให้อ่านสำหรับการบรรยายในวิชาประชากรศาสตร์ระดับปริญญาตรี และจัดได้ว่าเป็นหนังสือที่มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดได้เล่มหนึ่ง

เทียนฉาย ภิระนันท์